

ZAKLJUČNO NARATIVNO POROČILO

Naslov projekta: Ženski center Nyamirambo – ženske za ženske

Nosilec projekta: Mirovni inštitut

Številka pogodbe: 1811-11-000081

Trajanje: 01.05.2011 – 01.10.2012 (17 mesecev)

Obdobje poročanja: 1.4.2012 – 30.9.2012

1. Opis aktivnosti, ki so bili opravljene v okviru projekta

Vse predvidene oz. načrtovane aktivnosti so bile izvedene, nekatere v nekoliko drugačnem časovnem okvirju, v nekoliko drugačni obliki ali z nekoliko prilagojeno vsebino, kar pa ni imelo slabega vpliva na celotni projekt.

a) Aktivnosti povezane z odgovornim skupnostnim turizmom

NWC kontinuirano izvaja dejavnosti povezane z odgovornim skupnostnim turizmom – vodenje turistov po Nyamirambu in predstavitev aktivnosti in delovanja NWC. V obdobju trajanja projekta je NWC obiskalo **okrog 70 turistov**, v obdobju tega poročanja pa 20. Od začetka tega projekta do sedaj je NWC s pomočjo te aktivnosti dobil slabih **700 eur** prihodka. V **Prilogi 1** je kopija seznama iz knjige gostov (z dne 31.8.2012).

V obdobju trajanja projekta je **NWC kontaktiral številne agencije, hotele, guest house, hostel**, itd. Interes za sodelovanje so izrazili pri *Amahoro Tours* in *EOS Visions*, vendar slednji le pod pogojem, da NWC spremeni ali prekine dogovor o sodelovanju z *New Dawn Associates* (ti dve agenciji sta že dlje časa sprti). Nekaj hotelov in guest houses pa so z veseljem sprejeli NWC letake, ki si jih gostje lahko vzamejo na recepciji. Konec junija 2012 je organizacija *Rwanda Asociation of University Women* (RAUW) organizirala študijski obisk za 13 članic AUW iz različnih držav (ZDA, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, Nemčija, Irska). V okviru tega študijskega obiska so jih pripeljali tudi k NWC, ki je udeleženkam predstavil aktivnosti, projekte, načrte za nadaljnje delo, jih peljal na vodeni ogled lokalne skupnosti itd. Udeleženske in RAUW so bili z obiskom zelo zadovoljni. EOS Visions, ki je preostali del študijskega obiska organiziral, pa je prav tako izrazil zadovoljstvo in interes za nadaljnje sodelovanje, v kolikor bo to mogoče.

James Scipioni iz Velike Britanije, ki je ustanovil turistično agencijo (poudarek na skupnostnem in eko turizmu) *Go Barefoot*, je obiskal NWC konec avgusta 2012. Želel je spoznati članice NWC, izvedeti več o organizaciji, aktivnostih, o lokalni skupnosti in možnostih za sodelovanje pri turističnih aktivnostih. Predvidoma naj bi konec septembra oz. v začetku oktobra začel s prodajo »aranžmajev« / potovanj v Ruando in v okviru tega bo turiste pripeljal tudi k NWC. Sodeloval pa bo tudi z lokalno turistično agencijo *Amahoro Tours*, ki je prav tako izrazila interes za sodelovanje z NWC.

NWC še vedno sodeluje z agencijo *New Dawn Associates* (NDA), ki k njim občasno pripelje svoje stranke (turiste). NWC se trudi sporazum spremeniti že približno dve leti in jim še vedno ni uspelo. Na strani NDA za spremembe ni posluha in vsakič, ko predsednica NWC pristopi s prošnjo za spremembo sporazuma, jo odslovijo s kakšnim izgovorom. Tako NWC kot tudi Mirovni inštitut meni, da NWC ta sporazum ovira, kajti NDA na ta način ne dovoljuje, da NWC sodeluje z drugimi agencijami. Zgodilo se je že, da je agencija EOS Visions, ki je bila zelo zainteresirana za sodelovanje z NWC, pojasnila, da sodelovanja oz partnerstva ne morejo skleniti zaradi groženj s strani NDA. Mi smo NWC po najboljših močeh svetovali in pomagali pripravljati dopise, predloge sprememb, itd., v sam spor z NDA pa se nismo vmešavali. NWC smo predlagali, da z NDA enostavno prekine sporazum in sklene nov sporazum o sodelovanju z *Amahoro Torus*, *EOS Visions*, *Go Barefoot* in potencialnimi drugimi agencijami. Članice NWC to idejo podpirajo in se strinjajo, da je to najboljše, vendar bo najverjetneje še nekaj časa trajalo (vsaj toliko, da se oktobra predsednica NWC vrne s porodniške), da bodo to dejansko (formalno) naredile.

Vestine Mutangampundu je že opravila in dobila **vozniški izpit** (v **Prilogi 2** je kopija izpita). Marie Aimee Umugeni (predsednica NWC) v juliju ni uspela zaključiti s praktičnim delom zaradi visoke nosečnosti. V

začetku avgusta je rodila in šla na porodniško, vendar nadaljuje z opravljanjem izpita v septembru. Do konca projekta naj bi tudi ona zaključila praktični del in opravila izpitno vožnjo (v zadnjem tednu septembra). Vendar v končnem poročilu ne moremo priložiti kopije njenega voznškega izpita, saj bo na le-tega morala čakati skoraj dva meseca (toliko v Ruandi traja izdelava voznškega izpita – kartice). Ker je nekaj sredstev namenjenih tej aktivnosti še bilo na voljo, smo se skupaj z NWC odločili, da se delno krijejo stroški opravljanja tečaja za voznški izpit za še eno članico – Catherine Ndayizeye (teoretični del, preostale stroške pa bo plačala sama). V finančnem poročilu poročamo tudi o tem strošku in prilagamo račun. Dolgoročno bodo vse tri članice NWC z voznškim izpitom lahko centru (predvsem v okviru aktivnosti povezanih s turizmom) v zelo veliko pomoč.

V avgustu in septembru 2012 sta se sestali koordinatorka projekta in predstavnica društva Humanitas in se pogovarjali o možnostih in priložnostih **odgovornega skupnostnega turizma** in aktivnostih v zvezi s tem, ki jih izvajata NWC v Ruandi in Kafuli v Burkini Fasu. Izmenjava dosedanjih izkušenj in potencialnih idej za prihodnost je izrednega pomena, zato so redni stiki in izmenjevanje informacij in idej zelo pomembni in koristni – tudi po koncu projekta. V **Prilogi 3** je zapisnik tega sestanka, v **Prilogi 4** pa »lessons learned« na področju odgovornega skupnostnega turizma v Ruandi v okviru tega projekta. Ko smo projekt pripravljali, smo predvidevali, da bo tudi Humanitas dobil sofinanciranje za izvedbo njihovega projekta v Burkini Faso. Žal ni bilo tako in oni projekta niso izvedli – torej njihov konkreten prispevek k temu izdelku ni bil možen (so pa z nami izmenjevali mnenja in izkušnje). Tako Mirovni inštitut kot tudi društvo Humanitas sta bila sprejeta v program **mednarodne konference »4th Encuentros: Responsible tourism«**, ki jo organizira Turistica v Portorožu 27.-29.9.2012 (Program je v **Prilogi 5**). Tekom konference smo tudi NVO, ki se znotraj svojih razvojnih projektov ukvarjajo z aktivnostmi povezanimi s turizmom, trajnostnim razvojem, pravično trgovino itd., dobile priložnost, da se predstavimo in delimo svoje izkušnje. Hkrati je to enkratna priložnost za navezovanje novih stikov in začetke novih partnerstev, ponuja se tudi možnost objave prispevka v znanstveni reviji *Academica Turistica*, hkrati pa je konferenca enkratna priložnost za projekcijo dokumentarnega filma »Save yourself? The life of a development project in Rwanda« in dodatno diseminacijo filma na DVDjih.

b) Aktivnosti ekonomskega opolnomočenja in usposabljanja za dejavnosti, ki generirajo dohodek

Tečaj šivanja za lokalne ženske se je pričel oktobra 2011 in končal konec aprila 2012. Udeležilo se ga je skupno 23 žensk (niso vse prihajale redno, nekatere so tudi povsem nehale prihajati – iz različnih razlogov, npr. skrb za otroke, delo, itd.), ki so se učile šivati prtičke, namizne prte, podstavke za sklede, torbice, torbe za računalnike, ovitke za telefone, sobne copate, obleke, uhane, itd. V **Prilogi 6** je seznam udeleženk, nekaj fotografij izdelkov, evalvacija udeleženk in poročilo učitelja. Tudi po koncu projekta ostajajo šivalni stroji v lasti NWC in članice in ženske iz lokalne skupnosti jih bodo lahko še naprej uporabljale (za vajo, šivanje lastnih izdelkov ali za šivanje za prodajo). V času trajanja projekta je NWC prejel skupno **okrog 1380 eur** za ročno narejene oz. zašite izdelke. Nekaj sredstev je bilo porabljenih za materiale, nekaj so dobile lokalne ženske, ki so izdelke naredile (kot plačilo), preostanek pa je NWC namenil za šolnine otrok članic, zdravstveno zavarovanje in druge stroške.

Članice NWC so načrtovale **dejavnost kuhanja oz. »catering«**, vendar so ugotovile, da bi bilo najbolj smiselno najeti restavracijo in primerne prostore za kuhanje – in takrat začetki tudi s storitvijo cateringa (po zakonodaji je tudi za storitve catering-a potrebno imeti primerne prostore za kuhanje, česar pa NWC zaenkrat še nima). V prejšnjih poročilih smo poročali o možnostih, da se NWC registrira kot profitna organizacija in odpre restavracijo pod svojim imenom, ali da NWC ostane neprofitna nevladna organizacija, restavracijo pa odpre le nekaj članic (tiste, ki bi v restavraciji neposredno tudi delale in srbele za vse). Članice NWC se nagibajo k drugi možnosti, vendar te ideje še vedno niso realizirale. Za to, da bi nekaj članic odprlo oz. najelo lokalno

restavracijo, potrebujejo začetni kapital, ki pa ga nimajo. Članice so zopet razmišljale o dveh možnostih – ali zaprositi za kredit (mikro-kreditiranje je precej razširjeno), ali pa zbirati sredstva in prositi za sofinanciranje različne mednarodne organizacije in fundacije, ki podpirajo ženske NVO. Za enkrat pri tem NWC ni bil uspešen, je pa kar nekaj aplikacij (prijave projektov) še v evalvaciji. Del sredstev namenjenih tej aktivnosti je bil porabljen za organizacijo **3 eno-dnevnih tečajev oz. delavnic o zdravi prehrani, primerni prehrani za otroke, zdravem načinu priprave hrane in o pravilnem kombiniranju jedi** (v Ruandi je namreč na jedilniku veliko preveč ogljikovih hidratov in slabo-hranljivih jedi in premalo beljakovin, zelenjave, sadja, itd. – to je veliko večji problem kot pa samo pomanjkanje hrane). Prva delavnica je bila 29. julija, ko sta bili pri NWC prostovoljki iz Slovenije. Začela se je s teoretičnim delom (power point predstavitvijo), nadaljevala pa s praktičnim delom – kuhanjem za okrog 40 otrok iz lokalne skupnosti, ki so podhranjeni oziroma trpijo zaradi neprimerne prehrane (predstavniki lokalne oblasti imajo seznam socialno ogroženih družin, v katerih so otroci podhranjeni oziroma niso deležni primerne prehrane in lokalni vodje so na dogodek povabili otroke iz teh družin). Delavnice se je udeležilo 7 žensk, ki so tudi v praktičnem delu aktivno sodelovale. Podobno je bila izvedena tudi druga delavnica (31.8.2012), pri katerih je sodeloval prostovoljec Igor iz Hrvaške. Za sodelovanje smo se dogovarjali tudi s prostovoljci iz *Medical Students' Association Rwanda* (MEDSAR), ki so v zadnjih letih izvedli že veliko delavnic na to temo. Žal so tik pred dogodkom sporočili, da tisti dan ne utegnejo priti v Nyamirambo (vsi so študentje medicine v Butarah, kar je približno 3 ure od Kigalija-Nyamiramba). Na delavnici je bila prisotna večina članic NWC, vodili in organizirali sta Aminata in Mary. Po teoretičnem delu so se ženske lotile kuhanja – riž, kuhan krompir, špinača in goveja obara. NWC je zopet povabil lokalne otroke na kosilo in tokrat jih je prišlo kar 63. Po kosilu je vsak dobil še kozarec mleka in sveže sadje. Tretja delavnica je bila 20. septembra in tokrat je teoretični del prevzela Assia Mukeshimana iz Nyiranuma Hospital, kjer se ukvarjajo posebej s podhranjenostjo otrok. Po teoretičnem delu z njo, so ženske zopet pripravile topel zdrav obrok za otroke iz lokalne skupnosti (tokrat jih je bilo okrog 50). Čeprav ljudje v Nyamirambu večinoma (ali skorajda izključno) uživajo lokalno hrano, pa imajo zelo radi ocvrte jedi, uporabljajo zelo veliko sladkorja, majoneze in podobno. Problem je tudi v tem, da se ne zavedajo, da večina hrane, ki jo uživajo (ki je tudi najcenejša) nima potrebnih/pomembnih hranilnih vrednosti in ne zavedajo se, kakšne so lahko posledice nepravilne prehrane oz. podhranjenosti otrok v prvih petih letih. Upamo, da so se udeležence teh delavnic z vsem tem dovolj podrobno seznanile, da bodo o tem poučile tudi svoje sorodnike in prijatelje (multiplikacijski učinek) in predvsem, da bodo doma pripravljale bolj zdravo prehrano in uravnotežene obroke. V **Prilogi 7** prilagamo nekaj fotografij z delavnic in poročila.

Članice NWC so decembra 2011 začele na parceli, ki jo imajo v lasti, gojiti **gobe** in rezultati (gobe) so bili vidni zelo kmalu. Članice NWC so v to dejavnost vložile precej svojih sredstev, saj smo v okviru projekta predvideli le 300 eur za semena, ne pa tudi za vse ostalo. Ker se jim je ta dejavnost zdela profitna in na dolgi rok zanesljiva, so se članice odločile za investicijo. Po nekaj mesecih so bile nekatere nad prodajo zelo razočarane, saj so pričakovale, da bodo prodale veliko več oz. da bo prodaja tekla lažje (praktično brez truda). V obdobju trajanja projekta so s prodajo gob zaslužili **okrog 550 eur** (lastna investicija NWC v to aktivnost je bila okrog 350 eur, torej so to investicijo pokrili in začeli prejemati že dobiček). Mirovni inštitut jih je vztrajno spodbujal k marketingu ne le v lokalni skupnosti temveč po celem mestu (hoteli, guest-houses, hostli, restavracije, itd.) in tudi k ozaveščanju ljudi o hranilni vrednosti gob ter ozaveščanju o problemu podhranjenosti pri otrocih (posebej tistih, starih do 5 let). Menimo, da bi članice NWC lahko naredile več za povečanje prodaje in pripravile dobro marketinško strategijo. Ruandsko ministrstvo za agrikulturo je z namenom boja proti podhranjenosti pričelo promovirati gobe in gojenje gob v Ruandi (kar bi lahko bilo v prid prodaji NWC). Upamo, da bo tudi to dvignilo raven ozaveščenosti med ljudmi in se bo prodaja gob za NWC povečala. Zaradi sušnega obdobja nekje od junija do septembra pa trenutno gobe ne rastejo. Članice se odločajo o tem, koliko sredstev bodo vložile v nakup novih semen, da z aktivnostjo zopet začnejo konec septembra oziroma v začetku oktobra.

c) Aktivnosti spodbujanja formalnega izobraževanja in implementacija neformalnega izobraževanja

Tečaja angleškega jezika in opismenjevanja se kontinuirano izvajata že nekaj časa, od julija 2011 pa sta tudi financirana iz tega projekta. Tečaj angleščine poteka v dveh skupinah – začetna in nadaljevalna – in v vsaki je 23 tečajnic (skupno torej 46). Vsaka skupina ima tečaj 3x na teden po eno uro do uro in pol. V zadnjih štirih mesecih so pri tečaju angleščine pomagali tudi prostovoljci (iz Hrvaške in Slovenije - v **Prilogi 8** je nekaj fotografij prostovoljcev pri NWC). Nekatero žensko že znajo napisati pismo ali email in se lahko z obiskovalci in prostovoljci pogovarjajo v angleščini. V **Prilogi 9a** je seznam udeleženk, v **Prilogi 9b** zaključno poročilo učitelja angleščine in v **Prilogi 9c** zadnji preizkus znanja tečajnic.

Tudi tečaja opismenjevanja se udeležujeta dve skupini, vsaka ima tečaj 3x na teden po eno uro. Ženske, ki so vključene v ta tečaj, niso nikoli hodile v šolo in nekatere se tega zelo sramujejo, druge se zato učijo s še večjim veseljem. Večina teh tečajnic je brezposelnih ali pa prodajajo sadje in zelenjavo na lokalni tržnici (nasproti NWC pisarne in učilnice). Na tečaj se je prijavilo skupno 38 žensk, udeleževalo se ga je 32. V **Prilogi 10** je seznam udeleženk, zaključno poročilo učitelja in rezultati (v %) zadnjega preizkusa znanja 32 tečajnic. Oba tečaja sta se zaključila 31. avgusta 2012.

Koordinatorica projekta je bila v rednem stiku z Immaculate Owacha, predsednico Sunny Skies Women's Project iz Kampale, v sodelovanju s katero smo pripravili **študijski obisk dveh članic NWC v Kampali** v aprilu 2012. Prvotni namen študijskega obiska je bil, da se članice NWC podrobno seznanijo z delom, ki ga SSWP izvaja na področju **spolnega in reproduktivnega zdravja**. Pred samim obiskom smo se odločili program razširiti in tako to ni bila edina tema pogovorov. Več o študijskem obisku (in spolnem in reproduktivnem zdravju v okviru tega) spodaj in v **Prilogi 11**.

V začetku junija 2012 so NWC obiskali **člani »humanitarno-medicinske odprave Uganda 2012«** (ki so 3 mesece bivali na jezeru Bunyonyi blizu meje z Ruando) in tam izvedli **4 delavnice o spolnem in reproduktivnem zdravju, spolno prenosljivih boleznih, zaščiti, itd.** V lokalni skupnosti je bilo ogromno interesa in zaradi velikega števila prijavljenih, smo se odločili izvesti ločene delavnice za ženske (50 udeleženk), mlajša dekleta (20 udeleženk), moške (30 udeležencev) in fante (30 udeležencev). Poročilo o 4 delavnicah, seznam udeležencev in nekaj fotografij v **Prilogi 12**.

V juliju 2012 sta dve članici NWC - Vestine in Mary – izvedli delavnico o spolnem in reproduktivnem zdravju, zaščiti in spolnih boleznih za mladinsko društvo Umusingi. Člani tega društva so slišali za delavnice v juniju in so NWC prosili, če bi lahko za njihove člane naredili kaj podobnega. Ker sta Vestine in Mary bili prisotni na vseh 4 delavnicah in jih tudi ves čas prevajali, sta lahko izvedli zelo podobno delavnico (vendar nimata strokovnega znanja, torej teme niso bile tako poglobljene in nista jim mogli odgovoriti na čisto vsa vprašanja). Ker sta sami imeli že kar nekaj treningov o nasilju nad ženskami oz. *gender-based violence*, sta med teme dodali tudi to. V Prilogi 13 dodajamo seznam udeležencev in prevod (povzetek) evalvacije udeležencev.

V avgustu sta Mary in Sifa, ki sta se udeležili študijskega obiska v Kampali, izvedli delavnico za 20 lokalnih žensk in prenesli znanje, ki sta ga pridobili pri SSWP v Kampali. Poročilo o delavnici in seznam udeleženk je prav tako v **Prilogi 13**.

V začetku septembra je NWC (pod vodstvom članic Vestine in Esperance) izvedel še eno delavnico v tem sklopu. Tokrat je bil poudarek na nasilju na podlagi spola, govora pa je bilo tudi o spolnem in reproduktivnem zdravju, načrtovanju družine, itd. saj to teme zelo povezane. Delavnica je bila izredno uspešna, udeleženek je bilo 37 (v NWC učilnici je načeloma prostora le za 20 ljudi) in z vodjema so bile zelo zadovoljne (Vestine in Esperance sta opravili *training-of-trainers* in sta za vodenje takšnih delavnic dobro usposobljeni). Seznam udeleženk, poročilo in nekaj slik je v Prilogi 13.

Od aprila do julija 2012 je pri NWC bival prostovoljec iz Hrvaške (Marko Smokvina; en mesec je bila z njim še prostovoljka Sunčica Brnardić), ki je poleg pomoči v pisarni, pri projektne delu, učenju lokalnih žensk, itd. občasno izvajal tudi **aktivnosti za otroke** (kreativne, ustvarjalne, učna pomoč, učenje angleščine). Od julija do

avgusta sta bili pri NWC prostovoljki iz Slovenije (Nina Polak in Indira Džopa), ki sta prav tako občasno izvajali kreativne delavnice za otroke. Od avgusta do sredine septembra pa je pri NWC bival še en prostovoljec iz Hrvaške (Igor Roginek), ki je poleg ostalega dela občasno našel čas tudi za otroke in se z njimi igral. Ker so otroci v Nyamirambu veliko večino časa prepuščeni sami sebi, so tovrstne delavnice nadvse dobrodošle in otroci jih obožujejo. Poročila o delu vseh prostovoljcev so v **Prilogi 14** in njihovi življenjepisi v **Prilogah 14a – 14e**.

V obdobju poročanja smo zbrali ogromno oblek, obutve, šolskih potrebščin, igrač in tudi nekaj denarja za otroke iz Nyamiramba. S pomočjo prostovoljca iz Nemčije so **donatorji** omogočili študij eni članici NWC (Jeannette Mukeshimana, ki se je vpisala na *Rwanda Tourism University College* in bo študirala *Travel and Tourism Management* – šolnina 745 eur), enemu fantu, ki ga je ta prostovoljec spoznal tekom bivanja v Ruandi (Darlius Mutamba, ki študira v Ugandi – šolnina 920 eur) in fantu, ki je prej delal v mlekarni zraven NWC pisarne (Innocent Maniragaba), da dokonča srednjo šolo (okrog 300 eur). Dvema članicama NWC, ki še študirata, donatorji iz Slovenije redno plačujejo šolnino (okrog 750 eur letno). Eni članici pa šolnino plačuje njena družina. Nekaj donacij (100 eur) so zbrali tudi učenci OŠ Črenšovci – iz teh sredstev je koordinatorka tekom bivanja v Ruandi kupila šolske potrebščine in hrano za otroke iz socialno ogroženih družin iz Nyamiramba. V **Prilogi 15a** je seznam teh otrok s pripisom v kateri razred hodijo in v **Prilogi 15b** nekaj fotografij.

d) Aktivnosti vidnosti in povečanje vpliva NWC v lokalni skupnosti in širše

Spletna stran www.nwc-kigali.org je redno ažurirana in zelo dobro obiskana – v obdobju trajanja projekta je imela **okrog 4500 obiskovalcev**, samo v obdobju tega poročanja pa okrog 1900. Kolikor so nam kapacitete dopuščale smo stran urejali sami, nekoliko so nam pomagali tudi prostovoljci, ki so bivali pri NWC. Še posebej se je izkazala prostovoljka Nina Polak, ki je stran redno urejala nekaj mesecev in smo jo zato tudi nagradili. Prostovoljci v letu 2012 so pisali tudi **blog**: <http://nyamirambo.blogspot.com/> (od maja do konca septembra 26 objav).

Tekom trajanja projekta smo razdelili **okrog 100 DVD-jev z dokumentarnim filmom »Save yourself? A life of a development project in Rwanda«**. Predvajan je bil v Ljubljani, Murski Soboti, Sarajevu in Portorožu (na mednarodni konferenci *Encuentros*). Dokumentarni film smo prijaviili na nekaj mednarodnih festivalov dokumentarnega filma, pokazali smo ga predstavnikom Open Society Foundation ter veleposlanici Ruande na Nizozemskem, Nje. Eks. Immaculee Uwanyiligira.

Za povečanje vidnosti je NWC dal oblikovati **etikete** (logotip in kontakt) za ročno narejene izdelke, ki jih izdelujejo ženske v okviru ročnih del in tečaja šivanja (**Priloga 16** – fotografije etiket). V juniju 2012 je NWC dobil naročilo iz ZDA za 80 kosov prevlek za vzglavnike iz pisanega afriškega blaga. Nekaj majic, ki smo jih natisnili v Sloveniji oktobra 2011, NWC še ima, večino pa so jih že razdelili. Članice NWC so se odločile, da so preostanek sredstev raje namenile za etikete kot za drug promocijski material (tudi zato, ker letake, vizitke in nekaj majic še imajo na zalogi) in pa da natisnejo posebne letake za promocijo turistične dejavnosti/ture, ki jo ponujajo.

Dve predstavnici NWC sta aprila 2012 šli na **študijski obisk** k Sunny Skies Women's Project v Kampalo. Obisk je bil zelo koristen, saj sta predstavnici NWC izvedeli veliko o delu in aktivnostih SSWP ter o njihovem vplivu, ki ga imajo v lokalni skupnosti. Prav tako sta predstavili aktivnosti NWC in se pogovarjali o morebitnih skupnih aktivnostih oziroma sodelovanju v prihodnosti. Navezovanje stikov z drugimi organizacijami iz regije je za NWC zelo pomembno, saj se na ta način lahko sklenejo tudi potencialna partnerstva v novih projektih. Več o tem glej zgoraj in v **Prilogi 11**.

V **Prilogi 17** je 8. številka Slogopisa, v katerem je objavljen prispevek o NWC in projektu (napisali Katarina Cviki in Maja Ladić).

Na spletni strani *Awesome Africa* je v prispevku **Awesome Rwanda** omenjen tudi NWC in zelo toplo priporočen obisk NWC in Nyamiramba: <http://www.awesomeafrica.tv/en/the-show/rwanda-episode.html>.

V obdobju poročanja v ruandskih medijih ni bilo objav o NWC oziroma o projektu, je pa NWC s pomočjo prostovoljcev začel v veliko večji meri uporabljati **Facebook stran** <http://www.facebook.com/nwc.kigali>.

V juliju 2012 sta NWC obiskala dva novinarja z **BBC Fast Track** (dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/fast_track/default.stm). Snemala sta prispevek o Ruandi in vključila tudi NWC, informacije o njihovih aktivnostih, vlogi v lokalni skupnosti, posnela sta tudi voden ogled Nyamiramba, ki ga ponuja NWC, itd. Snemanje pri NWC je potekalo 6,5 ur, v prispevek bosta vključila tudi intervju s predsednico NWC. Vprašali smo, kdaj in kje bo prispevek objavljen, vendar nam še vedno niso sporočili. Novica o tem in nekaj fotografij je objavljenih na NWC spletni strani: http://www.nwc-kigali.org/index.php?option=com_content&view=article&id=102&Itemid=106. Že pred tem pa so z **BBC Ruanda** naredili intervju s predsednico NWC (za radio), kar je prav tako na nacionalni ravni za prepoznavnost NWC zelo pomembno.

e) Aktivnosti vodenja projekta

Ves čas smo bili v rednem stiku z vodjo pisarne (Marie Aimee Umugeni – od avgusta 2012 je na porodniški), s prostovoljci, ki so bivali pri NWC v tem času in pomagali tudi pri organizaciji in izvedbi določenih aktivnosti ter asistentko oziroma namestnico vodje pisarne v času porodniške (Vestine Mutangampundu). Tekoče upravljanje in koordinacija projekta sta potekala brez večjih zapletov, prav tako pa vodenje lokalne NWC pisarne. Pri NWC je bila Marie Aimee Umugeni zaposlena redno, z delovnim časom 5 ur na dan, pri Mirovnem inštitutu pa sta vodja projekta in koordinatorka v veliko manjšem obsegu bili zaposleni na projektu (zaradi pomanjkanja finančnih sredstev), kar je razvidno tudi iz časovnic.

V maju 2012 sta prostovoljca Sunčica in Marko izvedla delavnico o delovanju in vodenju NVO in se v okviru tega dotaknila tudi vodenja projektov. Poročilo o delavnici je v **Prilogi 18**. Septembra 2012 pa je prostovoljec Igor izvedel delavnico prav o pisanju projektnih prijav, vendar se je od članic NWC udeležila le Vestine. V **Prilogi 18a** je seznam udeležencev in Igorjeva prezentacija.

V času obiska koordinatorka projekta pri NWC v juliju 2012 je skupaj s članicami NWC opravila monitoring aktivnosti, evalvacijske sestanke (NWC članice so izpolnile evalvacijski vprašalnik – povzetek v **Prilogi 19**), se pogovarjale o uspehih in neuspehih, možnostih za izboljšanje, načrtih za prihodnost in predvsem o zadnji fazi projekta ter aktivnostih, ki se morajo zaključiti do septembra 2012. Vodja NWC pisarne (sedaj namestnica) mesečno poroča o izvedenih aktivnostih in porabljenih sredstvih, skenira vse račune in jih pošlje koordinatorki projekta, prav tako pridobi poročila od učiteljev in trenerjev ali izvajalcev določenih delavnic.

Priloga 20: pogodba o zaposlitvi Vestine Mutangampundu – nadomeščanje Marie Aimee Umugeni v času porodniške; **Priloga 21:** aneks k pogodbi o zaposlitvi Marie Aimee Umugeni; **Priloga 22:** časovnice (time sheets) za Marie Aimee Umugeni; **Priloga 23:** časovnice za Vestine Mutangampundu; **Priloga 24:** časovnice Maja Ladić.

Financerju (MZZ) smo poročali vedno v predvidenem roku (8.7.2011, 30.9.2011, 1.4.2012 in zadnje – končno poročilo do 1.10.2012) in v skladu s pogodbenimi obveznostmi.

V okviru projekta smo predvideli tudi zunanjo evalvacijo ob koncu projekta. Ob prijavi smo bili dogovorjeni z dr. Ireno Weber, s katero smo sodelovali že v okviru prejšnjih projektov, da bo zunanja evalvatorka ona. Takrat še ni bil znan datum mednarodne konference *Encuentros* (zgoraj omenjeno), katere organizatorka je v

večji meri ravno dr. Weber. Ko so določili datum konference, smo se začeli pogovarjati o tem, ali ji bo časovno (zaradi vseh drugih obveznosti) uspelo napisati evalvacijo. Presodila je, da ne in tako smo poiskali drugo osebo za to nalogo – mag. Barbaro Vodopivec, ki ima nekajletne izkušnje z razvojnimi projekti, projektnim delom v NVO in tudi primerno izobrazbo. O tem smo MZZ tudi pravočasno obvestili. V **Prilogi 25** je njeno evalvacijsko poročilo.

2. Povzetek dosežkov projekta glede na zastavljene cilje in zastavljen okvir projekta

Splošni cilj projekta – okrepiti kapacitete NWC in povečati njegov vpliv v lokalni skupnosti na področju formalnega in neformalnega izobraževanja, ekonomskega opolnomočenja depriviligiranih skupin žensk, vzpodbujanja sodelovanja žensk v lokalni oblasti, osveščanju žensk in deklet o spolnem in reproduktivnem zdravju ter o človekovih pravicah oz. pravicah žensk – je bil skorajda v celoti dosežen.

NWC (in tudi posamezne članice) je vsekakor tekom projekta okrepil svoje kapacitete (za vodenje NVO, lokalne pisarne, izvajanje projektov, organizacijo različnih aktivnosti, dogodkov, tečajev, itd., komuniciranje z mediji in s turisti, hkrati pa se je št. članic povečalo zopet na 18) in povečal svoj vpliv in vidnost v lokalni skupnosti na zgoraj naštetih področjih. Med članicami NWC je opaziti precej večjo koherentnost in stabilnost kot pred dvema letoma, bord je bolj usklajen in v rednih stikih, predsednica NWC, ki je hkrati tudi vodja lokalne pisarne in je bila zaposlena v okviru tega projekta, je pokazala izredno predanost tako NWC kot projektu, resnost in zanesljivost. Članice NWC, ki se še izobražujejo, so pri tem uspešne (vse so napredovale v višje letnike). Tudi neformalno izobraževanje za lokalne ženske poteka uspešno, interesa za tečaje, delavnice, treninge itd. je v lokalni skupnosti veliko (ne samo med ženskami, tudi med moškimi – kot smo videli v juniju 2012). Mnenje lokalne skupnosti o vlogi NWC in njegovih aktivnostih je zelo pozitivno, še posebej med ženskami, ki so tudi glavne koristnice projektov in aktivnosti NWC. Edini segment splošnega cilja, ki ni bil v celoti dosežen, je vzpodbujanje žensk k sodelovanju v lokalni oblasti. Prva predsednica NWC je bila ena izmed lokalnih vodij (na ravni umudugudu), po njenem odhodu se je le ena članica redno udeleževala sestankov lokalnih oblasti in pri tem je tudi ostalo. Druge članice se redno vključujejo v skupnostne aktivnosti (npr. Umuganda – čiščenje okolice vsako zadnjo soboto v mesecu, razne proslave oz. prireditve, itd.), vodstvo NWC je v rednih stikih z lokalnimi oblastmi, lokalni vodje podpirajo aktivnosti, NWC večkrat tudi obišejo in članice prosijo za pomoč. Nobena članica pa ni aktivno vključena v samo lokalno oblast (da bi bila sama vodja npr. na ravni umudugudu). Osveščenost žensk v lokalni skupnosti o izbranih temah (npr. človekove pravice, pravice žensk, nasilje nad ženskami, spolno in reproduktivno zdravje, načrtovanje družine, zaščita, podhranjenost otrok oz. neprimerna prehrana, itd.) se je povečala in je vsekakor preseгла pričakovano število vključenih žensk (100) – v vse aktivnosti NWC v okviru projekta je bilo namreč vključenih več kot 250 žensk in deklet (in več kot 50 moških – delavnice s predstavniki humanitarno-medicinske odprave, delavnica za društvo Umusingi). Tudi glede na višino ustvarjenega lastnega dohodka NWC v obdobju trajanja projekta, je bil cilj dosežen oz. presežen – predvideno je bilo vsaj 1500 USD v enem letu, NWC pa je z aktivnostmi povezanimi s turizmom, gojenjem gob, prodajo ročnih del, izposojo avtomobila in najemom sob za goste skupno dobil dobrih 5.000 EUR v 17 mesecih (nekaj sredstev je NWC porabil za stroške materialov, precej denarja je šlo za popravila avtomobila, nekaj za plačilo lokalnim ženskam, ki so bile aktivno vključene (npr. v ročna dela), nekaj so članice NWC porabile za plačilo šolnin za otroke in zdravstveno zavarovanje, nekaj sredstev bo namenjenih za plačilo najemnine prostorov po koncu tega projekta in za izvajanje aktivnosti po koncu tega projekta, itd.). Preostala sredstva bodo namenjena delovanju centra po koncu tega projekta.

CILJ 1: Vzpostaviti dolgoročno sodelovanje z različnimi agencijami oz. ponudniki turističnih ali tovrstnih storitev in projekti, ki se ukvarjajo z odgovornim skupnostnim turizmom ter izboljšati, nadgraditi ter razširiti dejavnost odgovornega skupnostnega turizma, ki lahko dolgoročno zagotavlja dohodek, ter okrepiti vednost o tem v lokalni skupnosti.

Cilj je bil delno **dosežen**. NWC je kontaktiral številne agencije in organizacije in se z nekaterimi že dogovoril ali pa je v procesu dogovarjanja za sodelovanje (sklenjen sporazum o sodelovanju ima NWC še vedno z agencijo NDA, pripravlja pa tudi sodelovanje z *Go Barefoot*, *Amahoro Tours* in *EOS Visions* - glej zgoraj). V času treninga o odgovornem skupnostnem turizmu so članice NWC obiskale številne hotele, guest-house, hostle, itd. in precej jih je vzelo zloženke o NWC, da so na voljo njihovim gostom. Glede na intenzivnost dejavnosti (zastavljen cilj, da bi NWC imel obiskovalce/turiste vsak mesec) cilj ni bil povsem dosežen, saj v nekaterih mesecih v 2012 NWC ni obiskalo nič turistov. Tudi željeno število obiskovalcev (50 na leto) je bilo le delno doseženo, kajti NWC je v času trajanja projekta obiskalo 70 turistov. Željena višina dohodka od te dejavnosti je bila 1500 USD, NWC pa je v obdobju trajanja z aktivnostmi povezanimi s turizmom dobil le okrog 700 eur. Glede na število (direktno in indirektno) vključenih ljudi iz lokalne skupnosti v to dejavnost (več kot 40), je bil cilj dosežen, direktno finančno korist pa ima največ 10 ljudi iz lokalne skupnosti – tisti, ki so v direktnem stiku s turisti (krojači, frizerke, prodajalke na tržnici...). Trening s Stromo Cole je bil izredno uspešen, koristen in pozitivno ocenjen tako s strani udeleženk kot tudi Strome (o tem smo poročali že v prejšnjem poročilu). Ena članica NWC je vozniški izpit že opravila in izpit (kartico) že dobila, druga naj bi zaključila do konca septembra (zaradi nosečnosti je vmes prenehala s praktičnim delom, trenutno je na porodniški, a naj bi septembra nadaljevala), tretja pa je avgusta 2012 šele začela in bo do konca projekta zaključila teoretični del (ki smo ga plačali s projektnimi sredstvi), praktičnega pa bo potem sama plačala. V tem segmentu bo cilj torej dosežen oz. celo presežen, saj bodo v kratkem tri nove članice NWC imele vozniški izpit, kar bo lahko NWC v veliko pomoč (predvsem v okviru aktivnosti povezanih s turizmom).

CILJ 2: Spodbujanje in usposabljanje žensk iz lokalne skupnosti za opravljanje dejavnosti, s pomočjo katerih bodo izboljšale svoj ekonomski in socialni status ter posledično življenjske razmere/pogoje za svoje otroke.

Cilj je bil **dosežen**. Šiviljski tečaj je bil zelo uspešen. Skupno se ga je udeleževalo 23 žensk (interesa je bilo še precej več, vendar so bile kapacitete omejene) iz lokalne skupnosti (tudi nekaj novih članic NWC), redno pa približno polovica. Težava je bila tudi v tem, da so imele na voljo samo 4 šivalne stroje in je bilo delo zato zelo oteženo, udeleženke pa so rabile tudi precej več časa, da so se določene izdelke naučile res dobro šivati (več o tem glej zgoraj). Učitelj/krojač je tečaj ocenil zelo pozitivno, udeleženke so se naučile vsega, kar jim je pokazal, je pa omenil, da je bilo na voljo premalo časa in premalo šivalnih strojev. Kuharski tečaj (oz. storitev »catering«) je bil nekoliko spremenjen (glej razlago zgoraj) in NWC je izvedel tri celodnevne dogodke/tečaje o zdravi prehrani, pravilni in primerni prehrani za otroke, zdravem načinu priprave hrane, pravilni kombinaciji hrane, itd. Vsi trije dogodki so bili uspešni, udeleženk je bilo skupno okrog 40, ob koncu pa je NWC (s pomočjo lokalnih vodij) povabil še skupno okrog 150 otrok iz socialno ogroženih družin iz lokalne skupnosti (ki trpijo zaradi podhranjenosti oz. nepravilne prehrane), da so pripravljeno hrano pojedli. Interes za catering je med NWC članicami še vedno prisoten, tudi želja po najemu restavracije. V okviru tega projekta žal iz več razlogov (predvsem premalo finančnih sredstev) to ni bilo možno, je pa NWC v okviru predvidenih sredstev kupil potrebno opremo za začetek dejavnosti catering. Članice razmišljajo tudi o prodaji kruha, saj ga v lokalni skupnosti skoraj nikjer ne prodajajo. Glede na izvedeno anketo (vprašalnik) med lokalnimi ženskami, so aktivnosti in tečaji NWC zelo smotrni in v lokalni skupnosti potrebni – Priloga 26. Tudi gojenje gob (namesto obdelovanja vrta) se je izkazalo za uspešno, saj je NWC s prodajo zaslužil okrog 550 eur. V času sušnega

obdobja gob ni, NWC se bo aktivnosti lotil zopet konec septembra oziroma oktobra, ko se začne deževno obdobje.

CILJ 3: Spodbujanje formalnega in izvajanje neformalnega izobraževanja ter odpravljanje neenakosti med spoloma

Cilj je bil **dosežen**. V letu 2012 so štiri članice NWC vpisane na fakulteto (dve študirata turizem, ena agronomijo in ena družbene vede), tečaja opismenjevanja in angleščine sta potekala ves čas (14 mesecev – več kot je bilo predvideno) uspešno, pri tečaju angleščine so precej pomagali tudi prostovoljci. Tečajev se je skupno udeleževalo več kot 80 žensk, kar pomeni, da je cilj povečane pismenosti in znanja angleškega jezika v lokalni skupnosti med ženskami dosežen. Vsaj 10 članic NWC ima osnovno znanje angleščine, nekatere govorijo zelo dobro, druge nekoliko slabše, nekatere pa sploh ne razumejo angleško (tiste članice, ki ne govorijo angleško in se ne udeležujejo tečajev navajajo za to različne razloge – služba, pomanjkanje časa, samohranilke skrb za otroke, itd.). Vsi otroci članic NWC so vpisani v OŠ (7) in SŠ (4) oziroma v vrtec (2); dve deklici sta ponavljali 2. razred OŠ in imata večje težave pri učenju, ostalim gre nekoliko boljše. Nekatere članice se z otroci veliko ukvarjajo in jim pri učenju tudi pomagajo, druge, predvsem tiste, ki ne znajo angleško, pa jim težko pomagajo in se večinoma z otroki v tolikšni meri tudi ne ukvarjajo in ti otroci imajo veliko slabši učni uspeh. Poskušali smo vse članice spodbuditi k temu, da otroke pošiljajo na delavnice s prostovoljci, vendar so nekatere rekly, da živijo predaleč od pisarne in da nimajo denarja za potne stroške, da bi otroci prihajali redno na delavnice. Je pa veliko več kot 20 (zastavljen cilj) otrok iz lokalne skupnosti (tisti, ki živijo v neposredni bližini pisarne) prihajalo na delavnice tekom projekta - skupno število otrok je okrog 100. Izobraževanje o spolnem in reproduktivnem zdravju, kontracepciji in načrtovanju družine je bilo izredno uspešno (glej podrobnosti zgoraj), vključenih je bilo več kot 100 žensk in tudi 80 moških in fantov (veliko več, kot je bilo pričakovano). Sodelovanja s Slovensko filantropijo ni bilo v takšni obliki, kot je bilo ob prijavi projekta predvideno (ker SF na razpisu ni dobila sredstev za sofinanciranje projekta in tako projekta ni izvedla). Je pa bilo prisotno sodelovanje s Sunny Skies Women's Project Kampala (partnerska organizacija SF; tudi to ni bilo izvedeno kot predvideno, saj se je predsednica SSWP v vmesnem času poročila v Evropi in je bila konstantno na poti med Ugando in Evropo) in izveden študijski obisk dveh članic NWC v Kampali, ki je bil uspešen in za obe organizaciji koristen (predvsem sta se članici NWC od SSWP naučile veliko o spolnem in reproduktivnem zdravju, saj se SSWP že kar nekaj let aktivno ukvarja s tem področjem; ti dve članici sta potem izvedli delavnico za 20 lokalnih žensk v Nyamirambo o tej temi in prenesli informacije in znanje, ki sta ga dobili v Kampali).

CILJ 4: Povečanje vidnosti in vpliva ženskega centra v lokalni skupnosti in širše

Cilj je bil **dosežen**. NWC spletna stran je izredno dobro obiskana – okrog 4500 obiskovalcev v času trajanja projekta. Dokumentarni film je bil predvajan v Ljubljani, Murski Soboti, Sarajevu in Portorožu. Odziv publike je bil izredno pozitiven. V času trajanja projekta smo razdelili okrog 100 DVD-jev s filmom. Tudi študijski obisk članic NWC pri SSWP v Kampali je bil uspešen. So se pa vsi vključeni strinjali, da je bilo premalo časa za vse sestanke, delavnice, razprave, obiske in spoznavanje še drugih organizacij iz Kampale (tako sta članici NWC ves čas preživeli pri SSWP). Da bi takšen študijski obisk bil povsem uspešen, bi moral trajati cel teden. Z lokalnimi oblastmi oz. predstavniki lokalne oblasti ima NWC redne stike in so v dobrih odnosih. Lokalne vodje NWC podpirajo in jih večkrat tudi obišejo ter prosijo za pomoč pri kakšnih lokalnih dogodkih. Tekom projekta so se sestali več kot štiri krat, tako da je bil cilj dosežen. V vseh poročilih smo sproti priložili kopije objav v medijih ali spletnih medijih, portalih, itd. V času trajanja projekta je bil objavljen prispevek v časopisu Večer,

časopisu Vestnik, intervju s koordinatorko projekta na radiu Murski Val, krajši intervju (s članicama NWC in koordinatorko projekta) in napoved javnega dogodka na radiu Murski Val, prispevek o NWC v Slogopisu, intervju s predsednico NWC za radio BBC (v Ruandi), prispevek o NWC na BBC Fast Track (film), intervju s predsednico NWC za RTV SLO (Globus), prispevek o NWC na spletni strani Awesome Africa (glej zgoraj), in objava informacij o NWC na različnih forumih, portalih, itd. Na tem področju je bil v zadnjih dveh letih narejen zelo velik napredek in te številne objave in izkazani interes za NWC so velik uspeh.

3. Pogoji, v katerih so potekale projektne aktivnosti (težave / uspehi)

Pri **aktivnostih povezanih z odgovornim skupnostnim turizmom** se nismo soočali z večjimi težavami, vendar pa ni večjega napredka – v smislu visokega dohodka za NWC (od 1.5.2011 do septembra 2012 je NWC of turistov prejel le okrog 700 eur). NWC aktivnosti kontinuirano izvaja, vendar je še vedno v večji meri odvisen od lokalnega partnerja NDA, ki obiskovalce / turiste k njim pripelje. Kot smo že omenili, je bilo v obdobju poročanja pri NWC 20 turistov in v obdobju trajanja projekta 70. Eden izmed razlogov za to je skromno trženje te »storitve / ponudbe« NWC, drugi pa je sporazum, ki ga je NWC podpisal z NDA pred časom (v katerem piše, da NWC ne sme sodelovati z drugimi agencijami na tak način – torej, da lahko le preko NDA sprejema turiste). Trudili smo se in si prizadevali za to, da bi NWC in NDA sporazum spremenila, vendar NDA do sedaj na to še ni pristal. Še naprej si bomo prizadevali za spremembo sporazuma med NWC in NDA, pred kratkim pa se je NWC že začel dogovarjati za sodelovanje z drugimi agencijami (podrobnosti zgoraj), kar je vsekakor velik uspeh in napredek za NWC.

Ena izmed težav, ki jo je tudi vredno izpostaviti, pa je premajhno število članic NWC, ki govorijo tekoče angleško in so dovolj fleksibilne, da lahko turiste vodijo na turo kadarkoli se le-ti pojavijo. Po navadi namreč za obisk izvejo le kak dan prej ali še to ne. Če bi vse članice NWC tekoče govorile angleško, bi se lažje organizirale in bi si lahko vzele veliko več časa za obiskovalce/turiste.

Izpostaviti velja tudi napredek pri samem vodenju turistov – v zelo veliki meri so vodenje prevzele 3 – 4 članice, ki tekoče govorijo angleško in so veliko bolj samozavestne pri pogovoru. Tako bi lahko rekli, da težav s sramežljivostjo in redkobesednostjo ter tem skopo razlago turistom praktično ni več. Vsekakor je tudi 6-dnevni trening s Stromo Cole veliko pripomogel k temu, zato si bomo tudi v prihodnje prizadevali za sodelovanje z njo.

Pri **aktivnostih ekonomskega opolnomočenja in usposabljanja za dejavnosti, ki generirajo dohodek**, smo se srečali z nekaj težavami. V okviru tečaja šivanja so udeleženke imele na voljo le 4 šivalne stroje, kar jim je zelo oteževalo delo (glede na število vseh udeleženk). Idealno bi bilo, če bi lahko vsaka udeleženka delala za svojim strojem – a to žal iz finančnih razlogov ni bilo možno. Kljub temu pa je bil tečaj uspešen, udeleženke so se veliko (uporabnega) naučile, kar dokazujejo tudi sami izdelki.

Kuharski tečaj oz. pripravo na dejavnost »cateringa« smo morali spremeniti v delavnice o zdravi prehrani, pravilnem prehranjevanju, potrebni prehrani za otroke, itd. To nikakor ni slabo vplivalo na sam projekt, prej obratno – ruandske oblasti so v zadnjem letu namreč izredno veliko pozornosti namenile ravno tej temi (podhranjenost oziroma nepravilna prehrana otrok, ozaveščanje o pravilni prehrani, itd.), tako so tudi lokalne oblasti podprle NWC pri organizaciji dveh delavnic. NWC je kupil dovolj opreme / posode, da se v prihodnje lahko začnejo ukvarjati z dejavnostjo cateringa oz. v kolikor zberejo potrebna sredstva lahko tudi najamejo restavracijo.

Pri obdelovanju vrta oziroma gojenju gob, v kar se je ta aktivnost razvila, je bil NWC precej odvisen od

vremena – v času sušnega obdobja so z aktivnostjo prenehali, zopet naj bi začeli konec septembra 2012. Načeloma je aktivnost potekala uspešno in po načrtih, vendar je NWC prodal veliko manj gob, kot so članice pričakovale (po našem mnenju zaradi slabega oz. premalo marketinga).

Pri **izobraževalnih aktivnostih** - izvajanju različnih tečajev, delavnic in treningov/izobraževanj ni bilo večjih težav. Nekatere smo nekoliko spremenili oz. izvedli v malo drugačni obliki, kot je bilo predvideno. NWC je sprejel 5 novih članic v letošnjem letu in vse se aktivno udeležujejo tečajev. Še vedno pa se nekatere članice NWC, ki so nepismene in/ali ne govorijo angleško, niso udeleževale tečajev (večinoma zato, ker so matere samohranilke in morajo zagotoviti dohodek za celo družino, kar za tiste z izredno nizko izobrazbo oz. brez izobrazbe večinoma pomeni fizično delo cel dan). Drugače težav ni bilo, z učitelji in izvajalci delavnic, tečajev, treningov smo dobro sodelovali (oziroma je z njimi sodeloval predvsem NWC, mi pa posredno), tudi udeleženske so bile z njimi in s samimi dogodki zelo zadovoljne. Tečaja angleščine in opismenjevanja sta traja celo 14 mesecev (in ne 12, kot je bilo predvideno).

Tudi pri zbiranju donacij ni bilo večjih težav – donatorji / sponzorji iz Slovenije, ki pomagajo pri šolninah za članice NWC, so v bistvu »stalni«, kar pomeni, da letno donirajo približno 750 eur za vsako izmed njih. Velik uspeh je to, da smo s pomočjo prostovoljca iz Nemčije našli donatorja za še eno (novo) članico, ki je začela študirati turizem, poleg tega pa še za dva fanta (podrobnosti zgoraj). Pri ostalih donacijah je drugače, zbirale so se občasno in predvsem pred odhodom koordinatorke v Ruando, donatorji pa so bili posamezniki, učenci OŠ Črenšovci, itd. S temi sredstvi smo nekaterim otrokom iz Nyamiramba kupili šolske potrebščine (torbe, zvezke, pisala, ravnila, itd.), med donacijami pa je bilo tudi veliko oblek, obutve, igrač in kupili smo nekaj hrane. Otroci so se z največjim veseljem vključevali v kreativne delavnice. Število otrok se je gibalo med 5 in 20 večinoma, izjemoma tudi več. Skupno število otrok, ki so se vključevali v delavnice in ki so bili deležni donacij je vsekakor večje od 100.

Pri **aktivnostih vidnosti** večjih težav ni bilo. Pri rednem urejanju in ažuriranju spletne strani so v veliki meri pomagali prostovoljci, saj koordinatorka projekta časovno ni zmogla sama pripravljati vsebine, fotografij in še tehnično urejati stran. Stran je redno ažurirana/posodobljena, dodajamo vsebino, novice, fotografije itd. Obisk strani je zelo dober – okrog 1700 obiskovalcev v obdobju poročanja in okrog 4200 v času trajanja projekta, kar je v primerjavi s prejšnjimi leti vsekakor izredno velik uspeh.

Dokumentarni film »*Save yourself? The life of a development project in Rwanda*« smo kontinuirano diseminirali tudi v času trajanja tega projekta. Razdelili smo okrog 100 izvodov DVD-jev. Pri tem pa smo se soočali s finančnimi težavami, saj ob prijavi projekta za to nismo predvideli sredstev. Tako je Mirovni inštitut v okviru svojih zmožnosti kril stroške nakupa DVD-jev in tiska ovitkov (ko so pošli, pa smo DVD-je delili brez ovitkov).

Ob prijavi projekta smo predvideli tisk NWC materialov (različnih promocijskih materialov, ki bi jih NWC lahko prodajal). V letu 2011 smo res natisnili majice (večinoma že razdeljene, nekaj še na zalogi), kasneje pa so se članice NWC odločile, da bodo raje preostala sredstva porabile za tisk NWC etiket, ki jih bodo prišile na ročno narejene izdelke (v okviru tečajev) pred prodajo – za promocijo in večjo prepoznavnost NWC.

Velik uspeh – pri povečanju vidnosti NWC – je objava prispevka na *Awesome Africa* (glej zgoraj) in obisk novinarjev *BBC Fast Track*, ki so NWC vključili v prispevek o Ruandi (glej zgoraj). Predvidevamo, da bo to pripomoglo k večji prepoznavnosti NWC v tujini in posledično lahko NWC pričakuje več obiskovalcev/turistov v prihodnosti.

Pri **vodenju projekta** smo imeli nekaj tehničnih težav – pogost izpad električne energije in interneta v Nyamirambu, kar otežuje redno komunikacijo in delo. Zaradi pomanjkanja časa in drugih obveznosti vodja projekta v Ruando ni potovala, koordinatorka je potovala dvakrat (julij 2011 in julij 2012). Imeli smo namen in željo po bolj pogostem potovanju v Ruando, a to zaradi drugega dela in obveznosti vodje in koordinatorka projekta enostavno ni bilo mogoče. Zato smo v septembru/oktobru 2011 organizirali študijski obisk za dve predstavnici NWC v Slovenijo (tukaj sta bili en mesec).

Z vodenjem in vzdrževanjem lokalne pisarne NWC ni imel težav. Vodja pisarne (predsednica NWC) je od avgusta 2012 na porodniški in jo nadomešča Vestine Mutangampundu (članica NWC), ki ima pri delu nekaj težav, saj ni tako izkušena kot predsednica. Po najboljših močeh smo ji pri delu pomagali in jo spodbujali, v zelo veliko pomoč pa so ji bili prostovoljci.

Pred koncem projekta (avgusta 2012) smo morali poiskati drugo osebo, ki je izvedla zunanjo evalvacijo projekta, saj dr. Irena Weber zaradi drugih obveznosti časovno ni zmoгла. O tem smo pravočasno obvestili MZZ. Zamenjava evalvatorja nikakor ni vplivala na sam projekt ali aktivnosti.

Drugih večjih težav ni bilo, aktivnosti so potekale v večji meri tekoče, redno in kot načrtovano.

4. Zagotovitev trajnosti dosežkov projekta po njegovem zaključku

Trajnost dosežkov projekta po njegovem zaključku bomo zagotavljali skozi naslednje aktivnosti, ki jih bosta izvajala Mirovni inštitut in NWC:

- Kontinuirano zbiranje sredstev za najemnino (ali nakup) prostorov za NWC; za tečaje, delavnice in treninge (neformalno izobraževanje) za lokalne ženske; za nadaljevanje usposabljanja za aktivnosti, ki generirajo dohodek; za ohranjanje NWC spletne strani (domena); za vzdrževanje pisarne (predvsem ohranitev internetne povezave, ki je ključna za redno komunikacijo) in promocijo NWC. V obdobju trajanja tega projekta smo spisali številne prijave projektov (v nekaterih primerih prijavitelj Mirovni inštitut, v drugih NWC) – razpisi in fundacije: Gender Equality (Investing in People), Protection and promotion of women's rights and women's social and economic empowerment (EC-EuropeAid); None-State Actors and Local Authorities in Development, In-country intervention – Rwanda, (Delegation of EU in Rwanda); Voice and Accountability, European Development Fund (Ministry of Finance and Economic Planning Rwanda); ASA Basis Program 2013; African Women's Development Fund; Global Fund for Women; MamaCash; Skills Development Fund (Workshorse Development Authority Rwanda); US Embassy in Kigali; VGIF Project Grants; itd.
- Kontinuirana podpora članicam pri formalnem izobraževanju, nadalje iskanje donatorjev in zbiranje donacij za šolnine za članice in za otroke.
- Kontinuirana distribucija in promocija dokumentarnega filma, predstavitve NWC in projektov na javnih dogodkih, konferencah, itd.
- Kontinuirano sodelovanje s turističnimi agencijami ali drugimi organizacijami pri aktivnostih povezanih z odgovornim skupnostnim turizmom.

5. Seznam dodatnih gradiv, povezanih s projektom

Tekom projekta je nastalo izredno veliko slikovnega materiala, ročnih del (prtički, kape, ovitki za telefone, uhani, torbice, torbe za laptop, sobni copati, verižice, itd.), etikete NWC (za promocijo in vidnost), letaki za turizem, majice NWC, risbice (ki so jih v okviru delavnic naredili otroci), pisnih preizkusov znanja (pri tečajih angleščine in opismenjevanja), seznamov prisotnosti, poročil posameznih delavnic, tečajev in dogodkov, posodobljena spletna stran NWC, različne *powerpoint* predstavitve, zunanja evalvacija, prispevki o NWC v medijih in na drugih spletnih straneh.

Večino omenjenih gradiv smo priložili poročilom (tudi vmesnim), nekaj pa jih je možno videti na spletni strani www.nwc-kigali.org in Facebook profilu <http://www.facebook.com/nwc.kigali>.

6. Oblikovana partnerstva v okviru projekta

V okviru projekta smo (NWC in tudi Mirovni inštitut) sodelovali ali navezali stike za potencialna partnerstva s številnimi organizacijami.

Ruanda:

Kigali Institute of Education – Center for Gender, Culture and Development (prof. dr. Shirley Randell),
Agencija *New Dawn Associates*,
Rwanda Association of University Women,
Agencija *EOS Visions*,
Agencija *Amahoro Tours*,
Strive Foundation (NVO),
Club Umusingi (NVO),
Rwanda Avenir (NVO),
Medical Students Association Rwanda (društvo),

Uganda:

Sunny Skies Women's Project Kampala (NVO),

Velika Britanija:

University of the West of England (prof. dr. Stroma Cole),
Agencija *Go Barefoot*,

ZDA:

Susan Moinester (naročilo večje količine ročnih izdelkov pri NWC za prodajo)

Hrvaška:

Documenta (NVO)

Slovenija:

SLOGA,
Humanitas,
Slovenska Filantropija,
Fakulteta za turistične študije – Turistica,
Humanitarno-medicinske odprave (zdravniki in študentje medicine iz Slovenije)

7. Sodelovanje s predstavniki vlade in ministrstva za komuniciranje oziroma odnose z javnostmi

Tekom projekta so izkušnje glede sodelovanja s predstavniki vlade (MZZ) pozitivne. Vsa poročila smo oddali pravočasno in jih na zahtevo tudi pravočasno dopolnili oz. dodatno pojasnili. Kolikor je bilo potrebno (glede formalnosti – poročil, dopolnil, sprememb v finančni konstrukciji in sklepanja aneksov), smo bili s predstavniki MZZ v rednem kontaktu. Z veseljem poročamo, da so se premierne projekcije dokumentarnega filma (oktobra 2011) udeležile vsaj tri predstavnice MZZ (ga. Alenka Suhadolnik, ga. Irena Mramor in ga. Maja Kozar). Na prošnjo MZZ pa smo tudi sodelovali pri Slovenskih razvojnih dnevih (oktober 2011) – s projekcijo filma in pogovorom z dr. Vlasto Jalušič. Udeležili smo se tudi srečanja razvojnih NVO pri zunanjem ministru v maju

2012. Aktivno bomo sodelovali tudi pri slovenskih razvojnih dnevih v tem letu.

Februarja in septembra 2012 je bila pri nas na obisku veleposlanica Ruande na Nizozemskem, Nje. Eks. Immaculee Uwanyiligira. Podrobno smo ji predstavili projekt in aktivnosti ter se pogovarjali o načrtih za prihodnost NWC. Veleposlanica je v zadnjih treh letih pokazala veliko zanimanja za NWC in naše razvojne projekte v Ruandi. Prizadevali si bomo za ohranitev stikov tudi v prihodnje.

8. Predlog novih aktivnosti, ki temelji na rezultatih in izkušnjah projekta

Aktivnosti, ki bi jih na podlagi izkušenj in rezultatov tega projekta predlagali za v prihodnje so:

- nakup lastnih prostorov za NWC (NWC letno plačuje okrog 2.300 eur najemnine za trenutne prostore, kar je v zadnjih 5ih letih že več kot 10.000 eur);
- bolj dobičkonosne aktivnosti, ki bi pomenile tudi večjo neodvisnost in samo-vzdržnost centra:
 - restavracija (kjer bi nekaj članic bilo tudi zaposlenih) in storitve *catering-a* za večje zabave, poroke, itd. (to je bila ideja že sedaj, vendar NWC zaradi pomanjkanja financ ni uspel najeti restavracije);
 - hostel oz. *guest-house*;
 - taksi služba ali *rent-a-car*;
 - trgovina (s tradicionalnimi ročno narejenimi izdelki);
 - mlekarna;
 - fotokopirnica, papirnica in *internet-cafe*;
 - frizerski salon;
 - gojenje gob (nadaljevanje aktivnosti, gojenje različnih vrst gob);
 - reja živali (zajci, piščanci);
 - čebelarstvo (in produkti iz medu in voska);
- več aktivnosti (in več sredstev za to) za otroke – predvsem kontinuirana učna pomoč (saj jih ima veliko težave pri učenju), pa tudi sprostitvene, kreativne in športne aktivnosti;
- več študijskih obiskov (predvsem za članice NWC) in izmenjevanja izkušenj s »terena« z drugimi organizacijami;
- obiskovanje različnih ustanov in organizacij (sirotišnice, *genocide-memorial*, organizacije vdov genocida, itd.) po državi kot NWC (skupina, v istih oblekah), doniranje hrane, oblek, tudi denarja pomoči potrebnim – za boljšo prepoznavnost in vidnost NWC na nacionalnem nivoju;
- aktivnosti neformalnega izobraževanja za ženske (nadaljevanje nekaterih tečajev in več profesionalnih treningov in usposabljanj)

2012. Aktivno bomo sodelovali tudi pri slovenskih razvojnih dnevih v tem letu.

Februarja in septembra 2012 je bila pri nas na obisku veleposlanica Ruande na Nizozemskem, Nje. Eks. Immaculee Uwanyiligira. Podrobno smo ji predstavili projekt in aktivnosti ter se pogovarjali o načrtih za prihodnost NWC. Veleposlanica je v zadnjih treh letih pokazala veliko zanimanja za NWC in naše razvojne projekte v Ruandi. Prizadevali si bomo za ohranitev stikov tudi v prihodnje.

8. Predlog novih aktivnosti, ki temelji na rezultatih in izkušnjah projekta

Aktivnosti, ki bi jih na podlagi izkušenj in rezultatov tega projekta predlagali za v prihodnje so:

- nakup lastnih prostorov za NWC (NWC letno plačuje okrog 2.300 eur najemnine za trenutne prostore, kar je v zadnjih 5ih letih že več kot 10.000 eur);
- bolj dobičkonosne aktivnosti, ki bi pomenile tudi večjo neodvisnost in samo-vzdržnost centra:
 - restavracija (kjer bi nekaj članic bilo tudi zaposlenih) in storitve *catering-a* za večje zabave, poroke, itd. (to je bila ideja že sedaj, vendar NWC zaradi pomanjkanja financ ni uspel najeti restavracije);
 - hostel oz. *guest-house*;
 - taksi služba ali *rent-a-car*;
 - trgovina (s tradicionalnimi ročno narejenimi izdelki);
 - mlekarna;
 - fotokopirnica, papirnica in *internet-cafe*;
 - frizerski salon;
 - gojenje gob (nadaljevanje aktivnosti, gojenje različnih vrst gob);
 - reja živali (zajci, piščanci);
 - čebelarstvo (in produkti iz medu in voska);
- več aktivnosti (in več sredstev za to) za otroke – predvsem kontinuirana učna pomoč (saj jih ima veliko težave pri učenju), pa tudi sprostitvene, kreativne in športne aktivnosti;
- več študijskih obiskov (predvsem za članice NWC) in izmenjevanja izkušenj s »terena« z drugimi organizacijami;
- obiskovanje različnih ustanov in organizacij (sirotišnice, *genocide-memorial*, organizacije vdov genocida, itd.) po državi kot NWC (skupina, v istih oblekah), doniranje hrane, oblek, tudi denarja pomoči potrebnim – za boljšo prepoznavnost in vidnost NWC na nacionalnem nivoju;
- aktivnosti neformalnega izobraževanja za ženske (nadaljevanje nekaterih tečajev in več profesionalnih treningov in usposabljanj)